

พรรณานะของชาตรีชอร์นเกี่ยวกับพระเจ้า: การอ้างเหตุผลสนับสนุน

นาย วรยุทธ ศรีวรกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2539

ISBN 974-635-285-7

ลิขสิทธิ์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I17377961

HARTSHORNE ON GOD: A DEFENSE

Mr. Warayutha Sriewarakul

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Dissertation Submitted in Partial Fulfilment
of the Requirement for the Degree of Doctor of Philosophy

Department of Philosophy

Graduate School

Chulalongkorn University

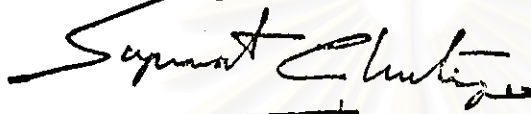
Academic Year 1996

ISBN 974-635-285-7

Dissertation Title   Hartshorne On God: A Defense
By   Mr. Warayutha Sriewarakul
Department   Department of Philosophy
Dissertation Advisor   Associate Professor Suwanna Satha-anand, Ph.D.
Dissertation Co-advisor   Parichart Puntarigvivat, Ph.D.

Accepted by the Graduate School, Chulalongkorn University in Partial
Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy.

.....
Dean of the Graduate School
(Professor Supawat Chutivongse, M.D.)

Dissertation Committee

.....Chairperson
(Associate Professor Mark Tamthai, Ph.D.)

.....Dissertation Advisor
(Associate Professor Suwanna Satha-anand, Ph.D.)

.....Dissertation Co-Advisor
(Parichart Puntarigvivat, Ph.D.)

.....Member
(Richard Eugene Dyche, Ph.D.)

.....Member
(Assistant Professor Soraj Hongladarom, Ph.D.)

.....Member
(Rev. Fr. Alfonso De Juan, S.J., Ph.D.)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

วรยุทธ ศรีวรกุล : ทรรศนะของฮาร์ดทอร์นเกี่ยวกับพระเจ้า : การอ้างเหตุผลสนับสนุน (HARTSHORNE ON GOD : A DEFENSE) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สุวรรณฯ สถาอานันท์ และ อ.ดร.ปาริชาติ ปุณทริกวิวัฒน์, 144 หน้า. ISBN 974-635-285-7.

นักเทวนิยมต่างก็ยอมรับร่วมกันว่า พระเจ้าจะเป็นพระเจ้าได้นั้น พระองค์จะต้องสูงสุดและมีค่าควรแก่การกราบไหว้นับถือ ฮาร์ดทอร์นยอมรับหลักการอันนี้และได้ชี้ให้เห็นว่า ทางเลือก 2 ทางแต่เดิมอันนี้ได้ ฮาร์ดทอร์นอธิบายให้เห็นว่า ถ้าเราเลือกที่จะเดินตามแนวทางของเทวนิยมแบบคลาสสิก พระเจ้าก็จะไม่สูงสุด เพราะถ้าหากพระเจ้าและโลกแยกจากกันอย่างเด็ดขาด ก็ย่อมมีบางสิ่งบางอย่างที่สูงกว่าพระองค์และโลก มีบางสิ่งบางอย่างที่บรรจุทั้งพระองค์และโลกเข้าไว้ด้วยกัน ตรงข้าม ถ้าหากเราเลือกที่จะเดินตามแนวทางของสรรพเทวนิยม พระเจ้าก็จะเป็นผู้ที่ไม่น่ากราบไหว้นับถือ เพราะพระองค์ทรงเปี่ยมไปด้วยความชั่วร้าย เนื่องจากดูเหมือนว่าโลกเต็มไปด้วยความชั่วร้าย ถ้าหากพระเจ้าเป็นสิ่งเดียวกับโลก พระองค์ก็ย่อมเต็มไปด้วยความชั่วร้าย แนวทางทั้งสองประสบปัญหาดังกล่าวก็เพราะพระเจ้าทรงมีชั่วเดียว

ฮาร์ดทอร์นได้ประสานแนวความคิดของเทวนิยมแบบคลาสสิก และสรรพเทวนิยมเข้าไว้ด้วยกัน ในปรัชญาของท่าน ผลจึงตามมาว่าพระเจ้าตามทรรศนะของท่านมีลักษณะ 2 ชั่ว ชั่วหนึ่งเป็นนามธรรม ส่วนอีกชั่วหนึ่งเป็นรูปธรรม โลกของเราอยู่ในชั่วรูปธรรมของพระองค์ ปรัชญาของฮาร์ดทอร์นช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวที่เทวนิยมแบบคลาสสิกและสรรพเทวนิยมเผชิญ พระเจ้าตามทรรศนะของฮาร์ดทอร์นจึงทั้งสูงสุดและมีค่าควรแก่การกราบไหว้นับถือ พระเจ้าตามทรรศนะของฮาร์ดทอร์นไม่ได้แยกอยู่ต่างหากจากโลกทั้งหมด เหมือนดังที่ชาวเทวนิยมแบบคลาสสิกเข้าใจ แต่ในเวลาเดียวกันพระองค์ก็ไม่ได้เป็นสิ่งเดียวกันกับโลกเหมือนดังที่ชาวสรรพเทวนิยมคิด เราสามารถพบพระเจ้าได้ในโลกนี้ พระเจ้าตามทรรศนะของฮาร์ดทอร์นยังทรงมีความดีครบครัน แต่ทรงมีสรรพเดช และสรรพญาณในความหมายที่เปลี่ยนไปจากเดิม นี่หมายความว่า พระเจ้ายังทรงเป็นองค์ความดีแบบที่ชาวเทวนิยมแบบคลาสสิกคิด ส่วนสรรพเดชของพระองค์ถึงแม้จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า พระองค์ประสงค์จะทำอะไรก็ได้ทุกอย่างเหมือนที่ชาวเทวนิยมแบบคลาสสิกเข้าใจ ส่วนสรรพญาณของพระองค์นั้นหมายถึง พระองค์ทรงรู้ศักยภาพหรือความเป็นไปได้ในฐานะความเป็นไปได้ และรู้สิ่งที่เกิดขึ้นจริงในฐานะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง มิใช่ความรู้ล่วงหน้าสมบูรณ์อย่างในเทวนิยมแบบคลาสสิก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ..... ปรัชญา.....
สาขาวิชา ..... ปรัชญา.....
ปีการศึกษา ..... 2539.....

ลายมือชื่อนิสิต ..... *Q. Vithorn* .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... *สม. งาม* .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ..... *น.ป.ด. พุณทริกวิวัฒน์* .....

C510639 : MAJOR PHILOSOPHY

KEY WORD: HARTSHORNE / GOD / PANENTHEISM / PROCESS

WARAYUTHA SRIEWARAKUL : HARTSHORNE ON GOD : A DEFENSE.

THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SUWANNA SATHA-ANAND, Ph.D.

THESIS CO-ADVISOR : PARICHART PUNTARIGVIVAT, Ph.D. 144 pp.

ISBN 974-635-285-7.

All theists share a common belief that for a God to be God he must be both supreme and worthy of worship. Hartshorne adopts this principle and points out that two traditional alternatives, namely, classical theism and pantheism, could not accomplish the requirements of this principle. On the one hand, Hartshorne argues, if we follow classical theism, we would face the problem that God is not supreme since if God is totally independent of the world then there must be something superior to God and the world-something which includes both of them. On the other hand, if we decide to follow pantheism, we would have to face the problem that God is not worthy of worship since if God is identical to the world and the world contains a great deal of evil then God contains a great deal of evil. Both of the two schools face difficulties because their God is monopolar.

Hartshorne creates a compromise between classical theism and pantheism in his panentheism. The panentheistic God is dipolar, i.e., he is both abstract and concrete. The world is in his concrete aspect. Hartshorne's panentheism helps solve all difficulties that the classical theists and the pantheists face. Thus the panentheistic God is both supreme and worthy of worship. The panentheistic God is not totally independent of the world, but, simultaneously, he is not identical to the world. In panentheism the concrete aspect of God is immanent in and includes the world, so we can meet him in the actual world. According to Hartshorne, God is still omnibenevolent in the traditional sense, but omnipotent and omiscient in different senses. This means that even though God's power is immutable he can not do whatever he wills as the classical theists understand. As for his omniscience, God knows potentials or possibilities as possibilities and actualities as actualities. For Hartshorne divine omniscience is not absolute fore-knowledge as in the case of classical theism.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....ปรัชญา.....

ลายมือชื่อนิสิต..... *O. Warayutha*.....

สาขาวิชา.....ปรัชญา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Som Nam*.....

ปีการศึกษา..... 2539.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... *พ.ป.ต. พ.ศ. ๒๕๓๙*.....

Acknowledgements

I would like to express my thanks to Associate Professor Dr. Suwanna Satha-anand, my dissertation advisor, for her kind guidance and helpful comments. I am deeply grateful not only to her lessons of Eastern philosophy but also to her introducing me to Professor Dr. Charles Hartshorne through Professor Dr. Santiago Sia's book. Without her introduction I would not have been inspired and my dissertation would never have come out this way. I also would like to say a special word of thanks to Dr. Parichart Puntarigivat, my co-advisor, for her warm advice and generosity. I am greatly appreciated her willingness to be my advisor even though she is not a faculty member of Chulalongkorn University. My special thanks are also given to Associate Professor Dr. Mark Tamthai, my MA advisor, for his severe criticism and his kind help especially when I have difficulties with logic. I am deeply indebted to him not only for all the lessons of Western philosophy he taught me but also for his kindness. Let me confess straightway that without his help and encouragement I would never have completed my studies. I am obviously indebted to all my teachers at Chulalongkorn University especially Dr. Richard Dyche, Professor Dr. Wit Witsadhavet, Associate Professor Dr. Sunthorn Narungsri and Assistant Professor Dr. Soraj Hongladarom, and also Dr. Uthong Khovintha from Thammasat University, for their lessons on the graduate level. My grateful thanks are also given to Professor Kirti Bunchua and Assistant Professor Ukrit Phaetnoy who taught philosophy to me at the time when I took MA courses. Without their philosophical instructions I would never have come this far. I am greatly grateful to Malee Ngimruksa my friend and Monchai Jaturanpinyo my student who brought Hartshorne's books from the United States to me. My special thanks are also given to Dr. Norberto Castillo, Professor Dr. Gerhold K.Becker, Dr. Pongchai Eophantong, and Narumol Nitjint who provided me with necessary documents. I owe special thanks to Thaiwat Nilkhet, Charn Mayot, Rangsarn Tributtra, Chum Hansakul, Abdur Rahman and Rojjana Janbunchua for doing an outstanding job of typing. I also express my thanks to Assumption University for her facilities. Finally, I am deeply grateful to my parents, my wife and my children for their encouragement, support, patience, dedication and sacrifice all through my study time.

Contents

	Page
Abstract in Thai	iv
Abstract in English	v
Acknowledgements	vi
Chapters	
1. Introduction	1
2. Hartshorne's Panentheism	4
2.1 Background	5
2.2 The Concept of God	17
2.3 The Existence of God	28
3. Criticisms of Hartshorne's Panentheism	39
3.1 Arguments Against the Panentheistic Concept of God	42
3.2 Arguments Against the Second Form of the Ontological Argument	59
4. A Defense of Hartshorne's Panentheism	67
4.1 A Defense of the Second Form of the Ontological Argument	68
4.2 A Defense of the Panentheistic Concept of God	88
4.3 Panentheism's Four Points of Advantage	106
5. Conclusion	122
Appendix	131
Bibliography	134
Background	144